



KARAKOL CEMİYETİ

M.HAYATİ ÖZKAYA

Galatalı Miralay Şevket Bey ve Karakol Cemiyeti

M. Hayati Özkaya

1923'ten 2023'E yüz yıl yazıları-VI

İlhami Soysal, Ankara Merkez Komutanlığı Tutukevi'nden Attilâ İlhan'a gönderdiği 20. 12. 1981 tarihli mektubunun bir yerinde şöyle der:

"Bilirsin, benim, yazmaktan okumaktan başka yapabileceğim pek bir şeyim yoktur. Dolayısıyla okuyorum. Ne var ki okuma olanaklarım da oldukça sınırlı. Çünkü tutukevi yönetmeliği gereğince içeriye gazete ve dergiler dışında Atatürk ve Kurtuluş Savaşı'yla ilgili kitaplardan başka bir şey girmiyor.

(...)

Niyetim iki kitap ortaya çıkarmak. Vaktiyle de seninle konuşurduk ya, biri Atatürk'ün çevresi... Bu çevrede kimler vardı. Atatürk'le birlikte nereye kadar yürüyebildiler, neler dediler, neler yaptılar, Atatürk bunlar için neler dedi, vb.

İkincisi daha uzun süreli bir çalışma... Başından sonuna kadar Kurtuluş Savaşı süresince adları şu ya da bu biçimde kitaplara geçmiş kişiler kılavuzu... Öyle çok bilinenler değil.

Örneğin bir Galatalı Şevket diye miralay var. İstanbul'da Anadolu ile irtibat sağlayan kilit adam. Kimdir, nedir, kurtuluştan sonra ne oldu? Bir Köprülü Hamdi Bey var. Akbaş Cephaneliğini basıp Anadolu'ya kaçırın... Bir Keskinli Rıza Bey var. Antep savunmasında bir Yörük Selim Bey var, Silifke'de Emin Aslan Bey... Doğu cephesinde bir Eyüp Ağa var..."^[1]

Evet, var da var... Saymakla bitmez. Açın bakın, Türk Kurtuluş Savaşı'nın her sayfası adı bilinen, bilinmeyen nice kahramanın hikâyesiyle doludur. Şair de böyle demiyor mu?

*"türkiye türkiye ay'lı yıldız'lı türkiye
sen mehmed'sin omuzlarında anadolu yaylası
aladağlar toroslar dev gibi gövden
sen şehit oğlu şehit babası
sana selam olsun dünyadan hürriyetten"*

Bu şiirin imlasından şiirin kime ait olduğunu yüzde yüz anlamışsınızdır diyerek şairin selamını alıp yazımıza devam etmek istiyorum ama serde öğretmenlik olduğundan mıdır nedir yine de bir küçük açıklama yapmadan duramıyorum.

Efendim kimi rivayetlere göre, Rus yazarı Plekhanov'un estetiğinin yanında, Fransız şair Apollinaire'ın şiiriyle tanışması onu (Attilâ İlhan'ı) imgeye yaklaştırmış. Küçük harfle ve noktalama işareti kullanmadan, sadece özel isimlere gelen ekleri ayırmada kesme işareti kullanarak yazma tekniği buradan gelen bir esinlenmemiş. Bir başka rivayete göre ise şair, harfler arasında hiyerarşinin olmasını kesinlikle reddedermiş... Neyse asıl konumuza dönelim.

İlhami Soysal'ın Kurtuluş savaşının öncesi ve sonrası ile ilgili merak ettiklerini doğrusu zaman zaman biz de merak edip araştırdık. Hatta Köprülülü Hamdi Bey'in Akbaş Cephaneliğini nasıl bastığını

Ayarsız'da anlattık.[2] Bu yazımızda da,

“Kalk yiğidim, yine dağ başını duman aldı.

Parçalandı bir kıtanın toprakları,

Aslan payını aslan olmayan aldı...

Kalk yiğidim, yine dağ başını duman aldı.”[3]

diyerek perdeyi açıyoruz. Dekor, Balkan Savaşlarının ve I. Dünya Savaşı'nın yorgun düşürdüğü Osmanlı devletinin uçuruma sürüklenişin izlerini taşıyor. Altı asırlık koca devlet boynu bükük, yorgun, bitkin bir insan gibi sessizce ufka bakıyor. Ufukta ise anadan, yardan, serden geçerek sahnenin ortasına doğru yürüyen adsız kahramanlar görünüyor. İşte o kahramanlardan biri Galatalı Miralay Şevket Bey.[4]

Askerî mektep diplomasındaki tarife göre Galatalı Şevket Bey; orta boylu, buğday benizli ve ela gözlüdür. İlköğrenimini tamamladıktan sonra Soğukçeşme Askerî Rüştiyesinde eğitimine devam eder. Bir birini takip eden yıllar içerisinde üsteğmenlik rütbesini kazanır. 1902'de Galatalı Şevket Bey'e, mülazım-ı evvelik(üsteğmen) rütbesi verilirken âdet olduğu üzere din ve devlete ve Sultan II. Abdülhamid'e sadakatle hizmet edeceğine ve gerekirse bu uğurda canını feda etmekten çekinmeyeceğine dair yemin ettirilir. Aradan iki yıl geçer. Galatalı Şevket Bey, Erkan-ı Harbiye Yüzbaşı olarak Mekteb-i Harbiye'den (Harp Okulu) mezun olur.

Tercüme-i Hâl Kâğıdında (biyografisinde): “Fransızca ve İngilizce görüşür ve okur ve yazırım yani bilirim. Biraz Rusça, Arapça ve Kürtçe anlarım. Asıl dilim Türkçedir.” der. Bu çok dilli Şevket Bey'in bir başka özelliği ise Sultan II. Abdülhamid'e sadakatle hizmet edeceğine dair yemin etmiş olmasına rağmen Meşrutiyet ve hürriyet sevdalısı bir asker olmasıdır. Gerçi bu özelliği onun başına yeni tayin edildiği görevinde birtakım dertler açar ya, pek aldırış etmez.

1904'te Edirne'de Bölük Komutanlığı görevini yürütürken meşrutiyet ve hürriyet yönünde çalışmalar içerisinde bulunduğu ve süvari zabitanından(subaylarından) bazılarıyla piyade kışlasında gizli toplantılar yaptığı iddiasıyla altı arkadaşıyla birlikte tevkif edilir.

Edirne'de on bir gün hapsedildikten sonra askerlik mesleğinden tart (uzaklaştırmak) ve kalebent edilmek kaydıyla (bir kaleye kapatılmak cezasıyla) irade-i seniyye (padişahın emriyle) ile Divan-ı Harb-i Mahsusta (Yüce mahkemede) muhakeme edilmek üzere İstanbul'a gönderilir. 105 gün Merkez Kumandanlığında hapsedilir. Divan-ı Harb-i Mahsus tarafından yapılan muhakemede suçsuzluğu tespit edilince beraatına ve askerlik mesleğine iadesine karar verilir. Artık Şevket Bey'in yeni adresi Erzincan'dır. Buraya gönderilişi bir çeşit sürgündür. Bu sürgün döneminde, II. Meşrutiyetin ilanına kadar, Muş'ta ve Van'da görev yapar. 1908'de yeniden İstanbul'dadır. Sonrası ise birçok askeri görev ve kazanılan rütbelerle geçen zamandır.

1. Dünya Savaşı'nda Yarbay olarak 11'nci Kolordu'nun 33'ncü Fırka Kumandanlığına tayin edilir. Köprülü Şerif İlden Bey'in ifadesiyle “Şevket bir avuçluk 33'ncü Tümen'iyle Rusların sağ kanatlarına o kadar sıkı bir biçimde yapıştı ki düşman bu kanadında her çekilişinde mitralyözlerini, tüfeklerini, atlarını, arabalarını bırakmaya, Şevket'e birçok esir teslim etmeye mecbur kalıyordu...”

Bu cesur komutan askerlik vazifesi boyunca çok kritik cephelerde görev başındadır. Kâh Kafkas Harekâtının bütün safhalarında kâh Filistin harekâtında üstün gayretler sergiler. Altın ve gümüş madalyalarla taltif edilir. Lakin takvimler 30 Ekim 1918'i gösterirken imzalanan Mondros Mütarekesinin hemen sonrası ordunun terhisî söz konusu olduğundan İstanbul'a gelir.

Karakol Cemiyetinden MİT'in doğumuna...

İstanbul'a geldikten sonra 12 Ocak 1919'da Bahr-i Sefid [Akdeniz] Müstahkem Mevkii Kumandanlığına tayin edilir. Ancak Nazım Paşa'nın Harbiye Nazırlığı döneminde yeniden tevkif edilen Şevket Bey, Temmuz 1919 sonu itibariyle kısa süre de olsa bir müddet Bekir Ağa Bölüğünde kalır. Daha sonra serbest bırakılıp tekrar mesleğine iade edilir...

Mütareke döneminde vatan, millet, hürriyet aşkıyla yanıp tutuşan Miralay Şevket Bey aynı sevdıyla dolup taşan arkadaşlarıyla birlikte milli teşkilatlar oluşturmaya başlar. Bunlardan biri hatta en önemlilerinden biri olan Karakol cemiyetini Talat Paşa'nın talimatları doğrultusunda kurarlar. Bu bugünkü Milli İstihbarat Teşkilatının (MİT) başlangıcında bu ve diğer milli direniş örgütlerinin payı vardır.

Karakol Cemiyetinin kuruluşunda Kurmay Albay Kara Vâsıf, Kara Kemal, Emekli Yüzbaşı Bahâ Said, Miralay Galatalı Şevket ve Yenibahçeli Şükrü Beyler gibi İttihatçılar rol alırken bu teşkilat adını iki kurucu idari üyenin Kara Kemal ve Kara Vasıf'ın isminden alır... Başkanlığını ise Galatalı Miralay Şevket Bey üstlenir. Bu görevi alırken yaptığı teşekkür konuşmasında şöyle der: "Beni reis yaptığınızdan dolayı teşekkür ederim. Tuttuğumuz yol pek kanlıdır. Fakat kurtuluş yoludur. Tarihte bizim gibi acı günler yaşamış başka milletler de vardır bunlardan mücadeleyi göze alanlar, ölmesini ve öldürmesini bilenler kurtulmuştur."

Anadolu'daki Millî Mücadeleye destek vermek için silah ve asker kaçırmayla ünlenen Karakol cemiyeti büyük işlere imza atar. İstanbul'dan Anadolu'ya geçişlerde Merdiven Köyündeki Bektaşî Tekkesi ve Sultan Tepesi'ndeki Özbekler Tekkesi menzil vazifesi görmekte, Anadolu'ya geçiş için tekkeye başvuranlar parola ile kabul edilmekteydiler. Mesela, Özbekler Tekkesine müracaat edenler "Bizi İsa yolladı" parolasını verdikten sonra içeriye kabul ve akabinde plan çerçevesinde Anadolu'ya geçirilmekteydiler. Burada bahsedilen "İsa" muhtemeldir ki Galatalı Şevket'tir. Zira Karakol Cemiyeti mensuplarının kod isimleri mevcuttur ve Galatalı Şevket Bey, "İsa" takma adını kullanmaktadır. Kara Vasıf'ın kod adı "Cengiz", Mustafa Kemal Paşa'nın kod adı "Nuh", Ali Fuat Paşa'nın "Musa"dır.

Bu kod adlarıyla ilgili olarak yapılan yazışmalardan bir örnek verelim: Musa kod ismini kullanan Ali Fuat Paşa'nın 20 Ağustos 1919'da, "Nuh Bey'e Verilecektir..." şifresiyle bizzat Sivas'a, Mustafa Kemal Paşa'nın kendisine yolladığı 4 maddeden meydana gelen telgrafın ilk üç maddesini atlayarak okuyalım:

"Nuh Beye Verilecektir,

...

4-İngilizlerin sizi meyyiten (ölü) veya hayyen(diri) derdest (ele geçirme)ve Rauf Bey'i de siyâseten elde etmek için Dersaadetten (İstanbul'dan) Ankara üzerinden oralara bazı adamlar gönderdiği Dersadetten bildiriliyor. Bu husûsdaki tafsilât ayrıca bildirilecektir." [\[5\]](#)

Evet, Mondros Ateşkes Antlaşmasının ardından Anadolu'da işgaller sürerken Karakol cemiyeti de halkın milli şuurunu harekete geçirmek üzere her alanda birtakım faaliyetler gerçekleştirir. Bu kapsamda Baha Sait Bey din adamlarıyla, Kemalettin Sami Bey aydınlarla, Galatalı Şevket Bey de gazetecilerle irtibat sağlamakla vazifelendirilir. Nitekim İzmir'in işgali üzerine Miralay Şevket Bey ve Karakol, İstanbul'daki mitinglerde de aktif rol oynar.

Karakol Cemiyeti, İtilaf Devletlerinin İstanbul'u işgaline kadar [16 Mart 1920] Anadolu'daki Millî Mücadele hareketi ile İstanbul arasındaki iletişimi sağlar; hatta Heyet-i Temsiliye'nin İstanbul'daki

temsilcisi gibi hareket eder. Karakol'un bu ilişkilerinde kilit isim ise Galatalı Şevket Bey'dir.

Karakol liderlerinden ve Bahr-i Sefid (Akdeniz) Müstahkem Mevkii Kumandanı Galatalı Şevket Bey'in katkı sağladığı önemli bir icraat da Gelibolu'daki Akbaş cephaneliğine baskın yapılması ve buradaki cephanenin Anadolu'ya aktarılmasıdır. Bu konuda cephanenin taşınması için kendisinden talep edilen motoru, temin eden ve Köprülülü Hamdi Bey'e tahsis eden Galatalı Miralay Şevket Bey'dir. 26/27 Ocak 1920'de yapılan baskınla ele geçirilen silah, cephane ve haberleşme araçları millî kuvvetlere aktarılır.

Baskından haberdar olan İstanbul İşgal Yönetimi, bu durumdan fena halde rahatsız olur. İstanbul Hükûmetinden bu baskının sorumlusu olarak gördükleri komutanları yargılamak talebinde bulunurlar. Fakat istekleri yerine getirilmez. Ancak bir süre sonra 16 Mart 1920'de İstanbul resmî olarak İtilaf devletleri tarafından işgal edilir. Bu işgal ile Meclis-i Mebusan kapatılarak pek çok mebus tevkif edilir. Tevkif edilenler arasında Karakol liderlerinden Kara Vasıf, Miralay Galatalı Şevket de vardır.

Tevkif edilen şahıslar, 18 Mart 1920'de *Benbow* gemisiyle İstanbul'dan alınıp 22 Mart'ta Malta'ya ulaştırılırlar... Miralay Şevket Bey, hem siyasi yönü yani Millî Mücadele taraftarlığı hem de Hıristiyan kırımını suçlanır. Rauf, Kara Vasıf ve Galatalı Şevket Beyler gibi isimlerin tevkif edilip Malta'ya sürgün edilmesiyle birlikte Karakol Cemiyetinin merkez komitesi dağılır. Geride kalan Karakol mensupları Nisan 1920'de *Zabitan*, Ekim 1921'de *Yavuz* adlarıyla teşkilatlanarak mücadelelerine devam etmeye çalışırlar.

1921 senesi Ekim ayının sonlarına kadar Malta'da sürgün hayatı yaşayan Miralay Şevket Bey 31 Ekim 1921'de Malta'dan İnebolu'ya gelir. Ekim 1922'de de emekliye ayrılır.

İşte size adları pek bilinmeyen ya da unutulmuş İstiklâl Mücadelemizin kahramanlardan biri olan Galatalı Miralay Şevki Bey'in hikâyesi. Peki, Şevket Bey emekli olduktan sonra ne yapar, nasıl bir hayat sürer? Ondan da kısaca bahsedeyim:

Şevket Bey'in 1928'de doldurduğu *Tercüme-i Hâl Kâğıdında*, annesi Hasibe Hanım'ın hayatta olup İzmir Gündoğdu'da Gayret Sokağı numara 9'da oturduğu belirtilmekte ve oğlunun eline baktığı ifade edilmektedir. Buradan, Şevket Bey'in sonraki senelerde bir müddet İzmir'de ikamet ettiği anlaşılmakta, emeklilik sonrası ise komisyonculukla meşgul olmaktadır. Nitekim *Tercüme-i Hâl Kâğıdında* "Beş sene evveline kadar ömrüm kıt'a idaresi ve harple geçti. Beş seneden beri de komisyonculukta ilerlemeye çalışıyorum" denilmektedir.

Galatalı Şevket Bey, hayatının son yıllarına kadar hiç evlenmez. Aslında yüzbaşı iken Şekibe Ali isimli bir hanımla evlenmek istemiş ancak kızın ailesi, subayların uzun süre evlerinden uzak kalmaları, cephelelerde savaşmaları ve bazen de şehit olmaları nedeniyle eşlerinin dul kalabileceği gibi endişeler öne sürerek bu evliliğe karşı çıkmış. Ailesinin endişelerini dikkate alan Şekibe Hanım da evlilik talebini geri çevirmiş. Ancak Şekibe Hanım da hiç evlilik yapmamış. Yıllar sonra Kadıköy vapurunda karşılaştıklarında yeniden görüşmeye başlarlar. Galatalı Şevket Bey artık emekli bir asker, Şekibe Ali Hanım da tanınmış bir eğitimci, aynı zamanda İstanbul Üniversitesi'nden diploma alan ilk kadındır. Kader böyleymiş dercesine Galatalı Şevket Bey ilk aşkına kavuşur ve Şekibe Ali Hanım'la evlenir. Kısa süre de olsa mutlu bir evlilik yaşar ve 1881'de "merhaba" dediği hayata 5 Şubat 1956'da "eyvallah" der.

[1] M. Hayati Özkaya, Bak Postacı Geliyor, Tün Yay. Ank. 2022 s.155

[2] Ayarsız- Türk Edebiyat dergisi- Nisan 2023, s.14

[3] Arif Nihat Asya, Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor, Ötüken Yay. İst. 2020 s. 22

[4] Doç. Dr. Hasan Ali Polat - Prof. Dr. Osman Akandere, Karakol Cemiyeti Liderlerinden Galatalı Şevket Bey'in Hayatı Ve Millî Mücadele'deki Hizmetleri, Tarih Araştırmalar Dergisi, 2021, C. 36 S. 2, s. 641-673

[5] Dr. Aslıhan Kılınç, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi , "Osmanlı İstihbaratı Karakol Cemiyeti'nde Kod Adı Kullanımına Örnekleri" Tarih Araştırmalar Dergisi, 2021, C. 40 S. 70,s.262